

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XIX. 1932.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOPER)

1932.

De dukaat met jaartal 1831 te Warschau geslagen.

In Nederlandsche en buitenlandsche catalogi van muntverzamelingen vindt men nog steeds beschreven, dat de dukaat van 1831 met het muntteeken *fakkel* en een *kleine adelaar* te *Utrecht* geslagen is ten behoeve der Poolsche opstandelingen.

Nu is wel de *fakkel* het muntteeken van den Utrechtschen muntmeester Y. D. C. SUERMONDT, doch het teeken van de Munt te Utrecht is de Mercuriusstaf en niet de kleine adelaar. Wij zullen dan ook straks zien, dat de stempels van deze dukaten in de Munt te Warschau gesneden zijn en de dukaten aldaar geslagen zijn.

SUERMONDT was in 1815 tot muntmeester te Utrecht aangesteld in plaats van de Weduwe DU MARCHIE SERVAAS en haar schoonzoon VAN SORGEN, welke na den dood van den muntmeester DU MARCHIE SERVAAS als „provisioneele geauthoriseerden” met het muntwerk belast waren.

Ter onderscheiding van de dukaten in 1815 onder zijn ambtsvoorgangers geslagen, hebben de dukaten van 1815 door SUERMONDT geslagen een klaverblaadje als muntmeestersteeken.

De dukaten in 1816 gemunt hebben geen muntmeestersteeken, doch zijn evenals de dukaten van 1814 en 1815, naar het veranderde oude type der Utrechtsche

dukaten geslagen en voeren het toenmalige muntteeken van de Munt te Utrecht, het wapenschildje van Utrecht.

Eerst in 1817 vinden wij op de dukaten een eigen muntmeestersteeken van SUERMONDT en wel het zoogenaamde gebakerde kindje (kindje in de luren) of popje, ook wel eens mummie geheeten. Dit teeken werd echter nog in 1817 vervangen door den fakkel, dat sedert tot in 1838, toen SUERMONDT als muntmeester ontslagen werd, zijn muntmeestersteeken gebleven is. De eerste dukaten met den fakkel als muntmeesters-teeken zijn in 1818 geslagen. Als teeken van de Munt te Utrecht werd sedert 1817 de Mercuriusstaf aangenomen, welk teeken nog steeds op onze munten voorkomt.

Ook in de jaren 1819, 1820, 1821, 1825, 1827, 1828, 1829, 1831, 1833, 1836, 1839, enz. werden aan de Utrechtsche Munt dukaten geslagen.

Er kwamen echter ook dukaten van de jaren 1830, 1832, 1837 in circulatie voor, die natuurlijk valsch moeten zijn, omdat in die jaren te Utrecht die munten niet geslagen zijn. Zij zijn dan ook voortreffelijk gemaakt, want in de „*Geschiedkundige Aanteekeningen betreffende den muntslag in Nederland na 1813*”, door L. W. A. BESIER, *Referendaris-Adviseur bij het Munt-College*, Utrecht 1888, lezen wij, dat deze dukaten niet dan bij zeer nauwkeurige beschouwing de kenmerken blijken te hebben van niet in 's Rijks Munt geslagen te zijn. In gewicht en gehalte verschillen die stukken slechts betrekkelijk weinig van de echte, en ook de beeldenaar op voor- en tegenzijde is met zorg bewerkt, maar vertoont niettemin, vooral op de voorzijde, vele kleine afwijkingen en onnauwkeurigheden, zelfs enkele

beter geslaagde bijzonderheden, welke alle voor den deskundige voldoende bewijzen zijn van namaak. De zorg evenwel, die daaraan besteed is en die niet anders dan met groote kosten kan gepaard gaan, duidt klaarblijkelijk op een aanmaak in het groot in een goed georganiseerde muntinrichting, en het is niet onwaarschijnlijk, dat de groote vraag naar Nederlandsche dukaten bij den handel aanleiding tot dien aanmaak in het buitenland heeft gegeven.

In de Tabel A „Staat der gouden, zilveren en koperen muntspeciën te Utrecht en te Brussel”, geslagen naar de wetten van 28 September 1816 (Staatsblad no. 50) en van 22 December 1825 (Staatsblad no. 80), tot in 1839, opgenomen achter de bovengenoemde „*Geschiedkundige Aanteekeningen*”, wordt opgegeven, dat in 1831 te Utrecht 410.832 dukaten geslagen zijn. Deze dukaten hebben dus tot muntteeken de fakkel van den muntmeester SUERMONT en den Mercuriusstaf, het teeken der Utrechtsche Munt. Zij zijn beschreven onder no. 1 en 2 van den „*Catalogus van het Munt-Kabinet van 's Rijks Munt te Utrecht der gouden, zilveren, koperen en bronzen speciën van het Koninkrijk der Nederlanden 1813—1887*”, waaraan de „*Geschiedkundige Aanteekeningen*” voorafgaan. Onder no. 4 op pag. 56 van dezen Catalogus wordt een dukaat van 1831 als volgt beschreven:

4. Dukaat 1831 (valsch).¹⁾ Kartelrand.

Vz.: Als van no. 1, behalve dat een adelaar de plaats inneemt van den Mercuriusstaf.

Tz.: Als van no. 1.

Terwijl in de noot ¹⁾ staat „Deze dukaat is vermoedelijk in Rusland geslagen”.

Dit vermoeden blijkt nu juist te zijn.

Door de welwillendheid van den Heer G. SOUBISE BISIER, bekend numismaat te *Warschau*, heb ik het genoegen den lezers van ons *Jaarboek* het volgende te kunnen mededeelen, waarvoor ik den Heer SOUBISE BISIER hierbij mijn zeer gewaardeerden dank betuig.

1°. *9 December 1830* Verordening der tusschentijd-sche Regeering, waardoor de Munt te *Warschau* aan de Poolsche Bank ondergeschikt gemaakt wordt (No. 309 Archief van het voormalige Ministerie van Financiën).

2°. *24 Maart 1831* Verordening der Poolsche Bank aan den Directeur der Munt te *Warschau*, no. 3355, betreffende de instructies tot het slaan van Hollandsche dukaten *met een kleinen poolschen adelaar in plaats van den Mercuriusstaf*.

De Poolsche Bank schrijft aan den Directeur van de Munt te *Warschau*:

„Ik heb de eer U te verzoeken onmiddellijk aan de stempelsnijders der Munt opdracht te geven, dat zij alle andere werkzaamheden staken en voor alles beginnen met het graveeren der stempels voor de Hollandsche dukaten, waarop in plaats van het muntteeken en den Mercuriusstaf, welke voorkomen op de dukaten die in de Munt te *Petersburg* aanwezig zijn, een *kleine adelaar* moet komen. Daar er echter dukaten met het jaartal 1830 in omloop zijn, zoo moeten de stempels het jaartal 1831 dragen.

Daar het gevaar van het springen der stempels tijdens het slaan van het goud, buitengesloten is, zoo moeten

de stempels direct gegraveerd worden, zonder dat er vooraf poinçoenen gemaakt worden.

Het werk moet door twee stempelsnijders gedaan worden, welke de stempels binnen vier dagen geheel gereed maken. Tegelijkertijd laat u de muntpers en de randing-machine zoodanig inrichten, dat de aanmunting zonder vertraging plaats vindt.

De schatkamer der Bank ontving het bevel tien gouden baren aan de Munt af te geven, opdat tijdens het snijden der stempels de plaatjes voor het munten der dukaten gemaakt worden en het werk geen vertraging ondervindt.

De opgave van de betaling van het loon voor het slaan van de dukaten, waarbij gevoegd die voor het zilver, zendt U iederen dag naar de Bank.

Laat U al het voorgeschrevene zonder dralen uitvoeren en bericht u iederen avond aan den Directeur van de Bank, den Hoogwelgeboren Graaf LUBIENSKI, de vorderingen van het werk.

In opdracht van den President-Directeur der Bank
GLUSZYNSKI.

de Secretaris-Generaal

HASSMAN.

Warschau 24 Maart 1831, No. 3355, Archief van het Ministerie van Financiën."

3°. 29 Maart 1831 Besluit van de Nationale Regeering, No. 13.853.

Over het aanmunten door de Bank van Hollandsche dukaten van het uit het buitenland ontvangen goud in baren.

De Nationale Regeering aan de Regeeringscommissie van Financiën :

„Tengevolge van het verzoek der Commissie van Financiën van den 27sten van deze maand, ten behoeve van de circulatie van het geld en ten nutte van 's Rijks schatkist, zou het noodig zijn, dat de door de Bank ontvangen baren goud in Hollandsche dukaten hermunt worden en daar zulks niet in strijd is met de voorschriften, gelast de Commissie van Financiën de aamunting vast te stellen.

In opdracht van het Hoofd der Regeering MORAVSKI RATH.

de Secretaris-Generaal der Regeering

A. PLICHLA.

Gezien. Voor den Secretaris-Generaal der Commissie van Financiën en van de Schatkist CIECHANOVSKI.

Warschau, 29 Maart 1831, Archief van het Ministerie van Financiën.”

Volgens mededeeling van den Heer SOUBISE BISIER werden er in het jaar 1831 voor 464.619 Rubel 6½ Kopecke en in het jaar 1832 met denzelfden stempel nog voor 2.452 Rubel en 35 Kopecken van deze dukaten geslagen ter delging van de schuld van de schatkist aan de Poolsche Bank.

De conclusie is dus, dat de dukaten met het jaartal 1831 en het muntteken „adelaar” niet te Utrecht, maar te Warschau geslagen zijn en dat zij dienden ter dekking van de schuld der Russische Regeering, tengevolge van den Poolschen Opstand, aan de Bank te Warschau.

Men heeft voor de afbetaling dezer schuld Hollandsche

dukaten geslagen, omdat deze dukaten in den handel een gewild betalingsmiddel waren en de Poolsche Bank deze dukaten, door de handelsbetrekkingen naar de Oostzee, gemakkelijk kon plaatsen.

Wel heeft men zorg gedragen het muntteeken van de Munt te Utrecht, de Mercuriusstaf, te vervangen door den Poolschen adelaar, maar het teeken van den Utrechtschen Muntmeester SUERMONDT, de fakkel, heeft men laten staan. Waarschijnlijk heeft men de beteekenis van dit teeken niet begrepen en gemeend, dat het tot versiering van het omschrift behoorde.

Amsterdam, April 1932.

ANDRE SCHULMAN.

